

Students' Compliance with Copyright in Using Visual Information Resources

Fariborz Doroudi¹, Hajar Ebrahimi²

Abstract

Purpose: The basic definition of visual literacy is the ability to read, write, and create Visual elements. It is the skill of evaluating and understanding visual records, which is crucial for information professionals and researchers in managing and interpreting images effectively. Visual Literacy refers to a group of vision competencies a human being can develop by seeing and simultaneously having and integrating other sensory experiences. Visual literacy refers to the ability to effectively interpret, analyse, and use images. Visual literacy is a continuous conversation about images, photos, pictures, symbols, and visuals in general. Also, a field for study and practice that examines how to observe and interpret images, and how to use symbols and photos to convey meaning. With the wide use of images in various media and information sources, and the development of visual technologies, currently, media users are faced with visual information to a great extent. It should be noted that visual literacy is an interdisciplinary concept and plays an important role in higher education. Students' use of visual literacy skills in universities plays an important role in their practical activities. This research examines the role of visual literacy in observing intellectual property rights in the use of information resources.

Method: This study employed an analytical survey method. The study population is 41 university subject specialists who have good knowledge and information in the field of visual literacy. The tool for collecting information was a researcher-made questionnaire, whose validity was reviewed and modified in the form of face validity. The reliability of the questionnaire was analyzed by Cronbach's alpha statistical method and its value was 0.831. The questions of the questionnaire were about issues related to copyright and intellectual property rights, which dealt with different aspects of this field. The Kolmogorov–Smirnov test was used to measure the normality of the data. This test showed that the data has a normal distribution.

Findings: The findings of the research showed that the evaluation of the following indicators- "the degree of adherence to ethical principles in the use of visual resources by students", "the degree of adherence of students to intellectual property rights issues in the use of visual resources", and "the extent of citation of visual resources"- was below average. The students who are familiar with visual literacy had limited knowledge about intellectual property rights issues. Therefore, it is necessary to hold appropriate training for them in this field.

Conclusion: The results indicate that it is appropriate to carry out educational and rehabilitation works in these fields: privacy; Compliance with ethical principles about the production, use and sharing of images; Familiarity with components such as the role of censorship and understanding its dimensions, familiarity with appropriate ethical methods when accessing, using, and creating visuals; Knowing the limitations associated with image usage licenses; Citation to the creator of the image; Following the best legal and ethical practices and teaching visual literacy standards. It is also appropriate for universities to pay attention to the various dimensions of intellectual property rights for the use of images and visuals and to give more importance to these aspects in the publication of scientific works.

Keywords

Scientific Ethics; Copyright; Visual Literacy; Information Sources

Citation: Madani, Z., & Noruzi, A. (2025). Application of artificial intelligence in knowledge organization: A comparative study of cataloging and classification by librarians and artificial intelligence tools. *Librarianship and Information Organization Studies*, 36(4), 277-308.

Doi: 10.30484/nastinfo.2025.3698.2312

Article Type: Research Article

Article history:

Received: 5 Apr. 2025

Revised: 04 July 2025

Accepted: 08 Aug. 2025

Available online: 22 Dec. 2025

1. Assistant Professor, Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IranDoc), Tehran, Iran; (Corresponding Author);
doroudi@irandoc.ac.ir

2. PhD in Knowledge and Information Science, Tehran, Iran;
hajar.ebrahimi5@gmail.com

Publisher: National Library and Archives of I.R. of Iran
© The Author(s).

Introduction

Visual literacy refers to the ability to effectively interpret and use images. It encompasses a continuous engagement with images, photos, pictures, symbols, and other resources. Visual literacy is also a field of study and practice that examines how images are observed, interpreted, and used to convey meaning. With the widespread use of images across various media and information sources, and the development of visual technologies, users are increasingly exposed to visual information. Visual literacy is an interdisciplinary concept that plays a significant role in higher education, and students' use of visual literacy skill is essential for their practical academic activities. Visual resources are protected by copyright laws similar to textual works, making adherence to ethical principles—including proper citation and preservation of the original characteristics of the work—imperative. Therefore, this study focuses on the extent to which students comply with ethical principles when using visual sources, particularly regarding copyright and citation practices.

Purpose

The basic definition of visual literacy is the ability to read, write, and create Visual elements. It is the skill of evaluating and understanding visual records, which is crucial for information professionals and researchers in managing and interpreting images effectively. Visual Literacy refers to a group of vision competencies a human being can develop by seeing and simultaneously having and integrating other sensory experiences. Visual information sources are crucial research resources that must be used in compliance with copyright laws. Many researchers encounter challenges when using these resources. This study aims to explore the importance of visual literacy in respecting intellectual property rights when utilizing information sources.

Method

This study employed an analytical survey method. The study population is 41 university subject specialists who have good knowledge and information in the field of visual literacy. The tool for collecting information was a researcher-made questionnaire, whose

validity was reviewed and modified in the form of face validity. The reliability of the questionnaire was analyzed by Cronbach's alpha statistical method and its value was 0.831. This questionnaire was developed based on the indicators and outcomes outlined in the "Visual Literacy Competency Standards for Higher Education" (2022) by the Association of College and Research Libraries. The items in the questionnaire were derived from the standard indicators listed in Section 7 of the resource and encompassed the primary outcomes of the seventh standard. The questions of the questionnaire were about issues related to copyright and intellectual property rights, which dealt with different aspects of this field. The Kolmogorov–Smirnov test was used to measure the normality of the data. This test showed that the data has a normal distribution.

Findings

The study's findings revealed that students had higher expectations of themselves than their actual abilities. This highlights the importance of raising awareness in this field, especially when utilizing visual resources, and underscores the significance of paying attention to ethical issues. It is crucial for students to have a thorough understanding of ethical and legal considerations pertaining to the creation and utilization of images and visual media. Equipping students with the necessary knowledge and skills for utilizing visual information resources in academic writing on a global scale can enhance their ability to effectively utilize such resources. Additionally, addressing concerns related to privacy, ethics, and safety in the production, use, and sharing of images is paramount in this field. The following presents a statistical analysis of the research findings.

Table 1. Compliance with Ethical Principles in the Use of Visual Resources by Students Based on One-Sample T-Test.

Variable	Hypothetical Mean = 3			T-test		
	Number	Average	Standard Deviation	T	D.F.	Sig.
				value		
Students have a strong understanding of the ethical, legal, social, and economic issues surrounding the production and use of images and visual media.	41	2.66	0.911	-2.399	40	0.021
They are adept at identifying privacy, ethics, and safety issues associated with the production, use, and sharing of images.	41	2.43	0.743	-4.833	40	0.001
Students are knowledgeable about issues related to censorship of images and visual works.	41	2.70	1.100	-1.702	40	0.096
They are well versed in the best ethical and legal practices when accessing, using, or producing images.	41	2.32	0.849	-5.147	40	0.001
Total	41	2.53	0.625	-4.806	40	0.001

The sample assigned an average score of 2.53 to the condition of "the level of compliance with ethical principles in the use of visual resources by students." Since this average is lower than the theoretical average of 3, it can be concluded that, from a statistical perspective, the score of this category is below average. Furthermore, with a t-value and $p = 0.001$, it can be said that this result is significant with 99% confidence. Given that the empirical average is smaller than the theoretical average, it is clear that "the level of compliance with

ethical principles in the use of visual resources by students" is evaluated as lower than average. The average score of the category reflects students' adherence to intellectual property rights and copyright issues in the use of visual resources, with a sample average of 2.24. Since this falls within the range of 1 to 2.6, this dimension is classified in the first class, indicating that more work is needed to improve readiness (the first class ranges from 1.2 to 6). The items in this category also fall within the first class based on the results. The average score given by the sample members for "the level of students' adherence to intellectual property rights issues in the use of visual resources" is 2.24, indicating that this score is lower than the theoretical average of 3. With a t-value and $p = 0.001$, this result is considered significant with 99% confidence. Therefore, it can be concluded that "the level of students' adherence to intellectual property rights issues in the use of visual resources" is evaluated as below average. The average score for the amount of citation in the use of visual resources is 2.63, placing it within the first class range based on the spectrum defined (1-2.6). This suggests that more work is needed in this area. Only item 14 falls within the second class. The sample members assigned an average score of 2.63 to the condition of "citation rate in the use of visual sources," which is below the theoretical average of 3. With a t-value and $p = 0.001$, this result is statistically significant with 99% confidence. Therefore, it can be concluded that the "citation rate in the use of visual sources" is evaluated as below average. The findings of the research showed that the evaluation of the following indicators- "the degree of adherence to ethical principles in the use of visual resources by students", "the degree of adherence of students to intellectual property rights issues in the use of visual resources", and "the extent of citation of visual resources"- was below average. The students who are familiar with visual literacy had limited knowledge about intellectual property rights issues. Therefore, it is necessary to hold appropriate training for them in this field.

The students who are familiar with visual literacy had limited knowledge about intellectual property rights issues. Therefore, it is necessary to hold appropriate training for them in this field.

Conclusion

The results indicate that it is appropriate to carry out educational and rehabilitation works in these fields: privacy; Compliance with ethical principles about the production, use and sharing of images; Familiarity with components such as the role of censorship and understanding its dimensions, familiarity with appropriate ethical methods when accessing, using, and creating visuals; Knowing the limitations associated with image usage licenses; Citation to the creator of the image; Following the best legal and ethical practices and teaching visual literacy standards. It is also appropriate for universities to pay attention to the various dimensions of intellectual property rights for the use of images and visuals and to give more importance to these aspects in the publication of scientific works.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous referees for their constructive comments.

Ethical Considerations

The authors avoided data fabrication, falsification, and plagiarism, and any form of misconduct.

Conflict of Interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

هدف: تعریف بنیادی سواد دیداری، توانایی خواندن، نوشتن و ایجاد عناصر دیداری است. این مهارت شامل ارزیابی و درک سوابق دیداری است که برای متخصصان علم اطلاعات و پژوهشگران در مدیریت و تفسیر مؤثر تصاویر بسیار مهم است. سواد دیداری به گروهی از توانایی‌های بینایی اشاره دارد که یک انسان می‌تواند با دیدن و هم‌زمان داشتن و ادغام سایر تجربیات حسی ایجاد کند. همچنین، سواد دیداری به توانایی تفسیر و استفاده موفق از تصاویر اشاره دارد. سواد دیداری یک گفت‌وگوی مداوم درباره تصاویر، عکس‌ها، نگاره‌ها، نمادها و به‌طور کلی تصاویر است. همچنین زمینه‌ای برای مطالعه و تمرین که نحوه مشاهده و تفسیر تصاویر و شیوه استفاده از نمادها و عکس‌ها برای انتقال معنا را بررسی می‌کند. با استفاده گسترده از تصاویر در رسانه‌های مختلف و منابع اطلاعاتی و توسعه فناوری‌های دیداری، در حال حاضر کاربران رسانه تا حد زیادی با اطلاعات دیداری مواجه شده‌اند. لازم به ذکر است که سواد دیداری مفهومی بین‌رشته‌ای است و نقش مهمی در آموزش عالی ایفا می‌کند. استفاده دانشجویان از مهارت‌های سواد دیداری در دانشگاه‌ها نقش مهمی در فعالیت‌های عملی آن‌ها دارد. این پژوهش به بررسی نقش سواد دیداری در رعایت حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع اطلاعاتی می‌پردازد.

روش: روش پژوهش پیمایشی - تحلیلی است. جامعه آماری ۴۱ نفر از متخصصان موضوعی دانشگاهی هستند که در زمینه سواد دیداری آگاهی و اطلاعات دارند. ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه محقق‌ساخته بود که روایی آن به شیوه روایی صوری بازنگری و اصلاح شد. پایایی پرسش‌نامه به روش آماری آلفای کرونباخ تحلیل شد و میزان ۰/۸۳۱ برای آن به دست آمد. برای سنجش نرمال بودن داده‌ها از آزمون کالموگروف - اسمیرنوف استفاده شد. این آزمون نشان داد که داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار هستند. پرسش‌های پرسش‌نامه در مورد مسائل مربوط به کپی‌رایت و حقوق مالکیت فکری بود که به جنبه‌های مختلف این حوزه می‌پرداخت.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد که ارزیابی شاخص‌های «میزان پایبندی دانشجویان به اصول اخلاقی در استفاده از منابع تصویری»، «میزان استناد در استفاده از منابع تصویری» کمتر از حد متوسط است. همچنین مشخص شد که دانشجویانی که با سواد دیداری آشنا هستند، دانش محدودی درباره مسائل حقوق مالکیت فکری داشتند؛ بنابراین لازم است آموزش‌های مناسبی در این زمینه برای آن‌ها برگزار شود.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که انجام کارهای آموزشی و توانبخشی در این زمینه‌ها مناسب است که شامل این موارد می‌شود: حریم خصوصی، رعایت اصول اخلاقی درباره تولید، استفاده و اشتراک‌گذاری تصاویر؛ آشنایی با مؤلفه‌هایی مانند نقش سانسور و درک ابعاد آن، آشنایی با روش‌های اخلاقی مناسب هنگام دسترسی، استفاده و ایجاد تصاویر، دانستن محدودیت‌های مرتبط با مجوزهای استفاده از تصویر؛ استناد به ایجادکننده تصویر؛ پیروی از بهترین شیوه‌های قانونی و اخلاقی و نیز آموزش استانداردهای سواد دیداری. همچنین شایسته است دانشگاه‌ها برای استفاده از تصاویر و دیداری‌ها به ابعاد مختلف حقوق مالکیت فکری توجه کرده و در انتشار آثار علمی به این جنبه‌ها اهمیت بیشتری دهند.

کلیدواژه‌ها

کتابخانه‌های دانشگاهی، کتابخانه‌های عمومی، دانش بومی، مدیریت دانش

بومی، روش فراترکیب

۱. استادیار؛ پژوهشگاه علوم و فناوری

اطلاعات ایران (ایرانداک)؛ تهران؛

ایران؛ (نویسنده مسئول)؛

mailto:doroudi@irandoc.ac.ir

۲. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی؛

تهران؛ ایران؛

hajar.ebrahimi5@gmail.com

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۱/۱۶

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۱۷

تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۰۱

مقدمه

قبل از اینکه سواد متنی رایج شود، انسان‌ها از تصاویر برای انتقال معنا و ارائه زمینه آن استفاده می‌کردند (Kennedy, 2020) و فراگیر بودن تصاویر در دنیای امروز، به‌تنهایی یا در ترکیب با سایر حالت‌ها، شایستگی بهره‌گیری از دیداری‌ها یا همان سواد دیداری را پیش‌نیاز توانمندی در زندگی مطرح می‌کند (Wang, 2021). اصطلاح «سواد دیداری» که در دهه ۱۹۶۰ توسط جان دبس^۱ ابداع شد، مورد توجه قرار گرفت (Johnston, 2020) و مهارت سواد دیداری بر شایستگی‌های فردی مانند درک، تفکر، تحلیل، تفسیر و طراحی، به شکل مستقیم تأثیر می‌گذارد (Danış, 2021). سواد دیداری توانایی تفسیر، ایجاد، پرسش، چالش و معناسازی از اطلاعات ارائه‌شده با تصاویر دیداری و یا جایگزین کلمات است (Martin, 2018) و توانایی تفکر و بیان افکار را از طریق تصاویر توسعه می‌دهد (Dyak et al., 2022). بهره‌گیری از سواد دیداری یکی از ارکان اصلی در فعالیتهای علمی معاصر است و ضرورت دارد تا پژوهشگران و نویسندگان در این زمینه توانایی مناسبی داشته باشند. با عنایت به آنکه بخش مهمی از اطلاعات مورد استفاده در فعالیتهای پژوهشی بهره‌گیری از تصاویر، عکس‌ها، نقشه‌ها و نظایر آن است، لذا آگاهی از شیوه‌های کاربرد و رعایت حق مؤلف در این زمینه حائز اهمیت است و ضرورت دارد تا نویسندگان نسبت به روش‌های استناددهی و موازین اخلاقی استفاده از این‌گونه منابع، اطلاعات کافی داشته باشند.

---

1 John Debes

باید تأکید کرد که پژوهشگران برای موفقیت در مطالعات خود باید توانایی انجام تفسیر و معناسازی نسبت به منابع دیداری داشته باشند (Smith, 2020). همچنین توجه به این نکته ضروری است که ماهیت چند رشته‌ای بودن سواد دیداری در عصر اطلاعات دیجیتال بارزتر شده است (Brumberger, 2019). علاوه بر آن، گسترش تصاویر و افزایش استفاده از آن‌ها در منابع علمی، علاقه به سواد دیداری را به‌عنوان حوزه‌ای از پژوهش و آموزش کتابخانه‌ای برانگیخته است (Matusiak, 2020). همچنین، سواد دیداری یک مفهوم کلیدی در استانداردهای آموزشی در قرن بیست‌ویک است (Anderson et al., 2015). در کنار آن باید به این نکته مهم توجه داشت که سواد دیداری نقش مهمی در یکپارچه‌سازی محتوای عملی دارد. در حال حاضر نگارش‌های تخصصی مملو از مؤلفه‌های دیداری است و تصاویر و عکس‌ها در کنار نمودارها و علائم به‌کار برده می‌شود. مهارت استفاده از دیداری‌ها در کنار نگارش متن علمی و تخصصی، یک توانمندی مهم در حوزه فعالیت‌های پژوهشی است. از همین رو، نکات مهمی در ارتباط با رعایت حق مؤلف و حقوق مالکیت فکری وجود دارد تا اطمینان حاصل شود که پژوهشگران در انجام پژوهش مرتکب سرقت و یا بدرفتاری علمی نمی‌شوند.

امروزه، سواد دیداری تمامی رشته‌های دانشگاهی را تحت تأثیر قرار می‌دهد، اما ادغام آن در آموزش عالی در سراسر برنامه‌های درسی چالش‌برانگیز است (Appel & Deetsch, 2022). از همین رو، آموزش عالی باید با معرفی حداقل برخی از عناصر آموزش سواد دیداری در همه رشته‌ها از شیوه‌های دیداری دانش بهره‌گیرد (Polymeropoulou et al., 2023). به همین دلیل، همان‌طور که دانشجویان به‌طور فزاینده‌ای نیاز به مصرف اطلاعات دیداری دارند، از آن‌ها نیز انتظار می‌رود که چنین اطلاعاتی را نیز ایجاد کنند (Huber et al., 2021). علاوه بر آن، سواد دیداری برای بهبود مهارت‌های ارتباط دیداری دانشجویان تحصیلات تکمیلی که مایل به توسعه منابع آموزشی یا مدیریت یادگیری فوری فناوری اطلاعات و ارتباطات هستند، ضروری است (Huilcapi-Collantes et al., 2023) و از همین رو، افراد با سواد دیداری می‌توانند معنای موردنظر را در متن تصویری بخوانند، هدف و معنای موردنظر را تفسیر کنند و شکل، ساختار و ویژگی‌های متن را ارزیابی کنند (Martin, 2018). توجه به بخش هفتم استاندارد سواد دیداری که مرتبط با رعایت موازین اخلاقی و

حقوقی در بهره‌گیری از منابع اطلاعات علمی است، از این جهت حائز اهمیت است که با روش‌های صحیح استناددهی و استفاده ایمن و قابل دفاع از منابع دیداری از منظر حقوقی انطباق دارد. هم در زمینه رعایت استفاده از تصاویر و هم در ارتباط با استفاده از آن‌ها بدون انجام تغییر و یا دست‌کاری تصویر باید به ابعاد اخلاقی در این زمینه توجه کرد. همچنین ثبت تصویر به نام خود و بدون ارجاع به منبع اصلی می‌تواند تبعات حقوقی سنگینی از منظر عدم رعایت حقوق مالکیت فکری برای پژوهشگر داشته باشد.

همه آفریده‌های محسوس و ناملموس ذهن و عقل انسان را می‌توان سرمایه‌های انسانی دانست که در دسته‌بندی حقوق مالکیت فکری قرار می‌گیرند (RG, 2021). مالکیت فکری به اختراعات، آثار ادبی، هنری، نمادها، نام‌ها و تصاویر استفاده‌شده در فعالیت‌های تجاری اشاره دارد (Gaikwad et al., 2020) و نقش کلیدی در دارایی‌های نامشهود (ثبت اختراع، نام تجاری، علامت تجاری و ...) روبرو رشد ایفا می‌کند (Castaldi et al., 2024). با پیشرفت علم و فناوری نوین، حقوق مالکیت فکری به وجود آمد تا منافع افراد مبتکر را تأمین و آنان را در فعالیت خود تشویق کند (Dhayal et al., 2021). باید اظهار کرد که حقوق مالکیت فکری نقش مهمی در پیشبرد توسعه اجتماعی-اقتصادی کشورها دارد (Olubiyi et al., 2022) و برای جلوگیری از سوءاستفاده از مطالب و ایده‌های فکری، بسیار ضروری است. حقوق مالکیت فکری، حقوق قانونی است که نوشته‌ها، اختراعات، روش‌ها، آثار هنری، نوآوری‌ها و ایده‌های فکری را از سرقت توسط دیگران تضمین می‌کند (Zafar, 2020) و در دهه‌های اخیر، این پدیده و اثرات کلان اقتصادی آن، توجه قابل توجهی را هم از سوی سیاست‌گذاران و هم از سوی دانشگاهیان به خود جلب کرده است (Neves et al., 2021).

راهبردهای یادگیری دیداری فعال مانند نقشه‌برداری مفهومی، تابلوهای داستان/تصویر، طراحی، ساختارهای گرافیکی و گرافیک داده‌ها به توسعه دانش و خلاقیت کمک کرده و آن را تقویت می‌کنند (Beaudry & Gould, 2024). لذا، دانشجویان امروزی در محیط‌های اشباع‌شده از تصویر، عصر اینترنت، فناوری‌های دیجیتال و صفحه‌های لمسی قرار گرفته‌اند (Polymeropoulou et al., 2023). به همین دلیل، چالش‌هایی که در رابطه با استفاده از آثار دیداری مطرح می‌شود نقش مهمی در فعالیت‌های علمی و پژوهشی دانشگاهی دارد. از این رو، ضرورت توجه به حق مؤلف، بیش‌ازپیش در محیط دانشگاه و برای آگاهی دانشجویان در

استفاده از منابع اطلاعاتی احساس می‌شود. منابع دیداری یکی از آثار مهم در نگارش‌های علمی است که به شیوه‌های مختلف مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. عکس‌ها، تصاویر، نگاره‌ها، نمادها، نقشه‌ها و دیگر آثار دیداری همگی همانند متون علمی دارای قوانین حق مؤلف هستند و برای استفاده از این آثار می‌بایست ضوابط حق مؤلف را رعایت کرد. استناد به منبع اصلی و توجه به حفظ اثر از نظر اصالت و تغییر ندادن ویژگی‌های یک اثر دیداری از جمله امور ضروری در زمان بهره‌گیری از آنهاست. از همین رو، همان‌طور که نویسندگان ممکن است به‌طور خواسته یا ناخواسته، در به‌کارگیری متون دچار سرقت علمی شوند، این شرایط درباره آثار دیداری نیز انطباق دارد. لذا، با عنایت به نقش مهم و مؤثر رعایت حق مؤلف در بهره‌گیری از منابع اطلاعات دیداری، آگاهی از شاخص‌های حق مؤلف در کاربرد منابع دیداری در متون علمی ضرورت دارد. این امر سبب شده تا دانشجویان در بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی دیداری و به‌منظور پیشگیری از رفتار نامناسب در پژوهش و نیز سرقت علمی و همچنین رعایت موازین اخلاق علمی، به شناخت مطلوب مبانی اخلاقی، قانونی و رعایت حق مؤلف، بیش از گذشته توجه کنند. به همین منظور، پژوهش حاضر به بررسی میزان آگاهی دانشجویان از استانداردهای هفتم سواد دیداری و رعایت آن در میان دانشجویان پرداخته است تا ابعاد و جوانب موضوع به‌دقت مورد تحلیل و ارزیابی قرار گیرد. استاندارد هفتم سواد دیداری به این قرار است «دانشجوی باسواد دیداری درک مناسبی از مسائل اخلاقی، حقوقی، اجتماعی و اقتصادی در خصوص تولید و استفاده از تصاویر و رسانه‌های دیداری دارد و در دسترسی و بهره‌گیری از مواد دیداری مبانی اخلاقی را رعایت می‌کند». از این منظر، نتایج پژوهش می‌تواند برای برنامه‌ریزی و توسعه آگاهی‌های دانشجویان در محیط دانشگاه مورد توجه قرار گیرد. پرسش‌های پژوهش نیز عبارت است از:

پرسش اول: دانشجویان تا چه اندازه مبانی اخلاقی را در استفاده از منابع دیداری رعایت می‌کنند؟

پرسش دوم: دانشجویان تا چه اندازه به مسائل حق مؤلف در استفاده از منابع دیداری پایبند هستند؟

پرسش سوم: دانشجویان تا چه اندازه استناددهی در استفاده از منابع دیداری را رعایت می‌کنند؟

پیشینه پژوهش

با بررسی منابع اطلاعاتی موجود در پایگاه‌ها و نیز وبگاه‌های اطلاعاتی مشخص شد که پژوهشی که به‌صورت مستقیم به بررسی نقش حق مؤلف در استفاده از منابع اطلاعاتی دیداری با تکیه بر مهارت‌های سواد دیداری پرداخته باشد، در زبان فارسی انجام نشده است. در منابع انگلیسی منابع نزدیک‌تری به موضوع در حوزه سواد دیداری مشاهده شد. لذا در ارائه پیشینه پژوهش به مطالعات علمی خارجی مرتبط با حوزه سواد دیداری و بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی در کتابخانه‌ها پرداخته شد که یکی از مؤلفه‌های سواد دیداری بحث رعایت مسائل اخلاق علمی، مبانی قانونی حق مؤلف و حقوق مالکیت فکری است.

پژوهش دوئیچ^۱ (۲۰۱۶) درباره بهره‌گیری از سواد دیداری در فیس‌بوک کتابخانه‌های عمومی در کرواسی نشان داد که اشتراک دسته‌ها و زیرمجموعه‌های «نوع تصویر» در کنار بررسی «نقش ارتباط تصویر»، سبب عملکرد مطلوب در تقویت سواد اطلاعاتی کاربران شده و روش مطلوبی برای استفاده از منابع اطلاعات دیداری در پُست‌های تصویری است. نتایج نشان داد که توجه به «نوع تصویرها»، «کارکرد تصویر» و «توصیف تصویر» سبب بهره‌گیری بهتر از منابع کتابخانه‌ای می‌شود. همچنین مطالعه شوارتز^۲ (۲۰۱۸) در ارتباط با نقش کتابداران در آموزش سواد دیداری در کتابخانه‌های دانشگاهی حاکی از آن بود که سواد دیداری در تمامی رشته‌های دانشگاهی از اهمیت برخوردار است. آگاهی محدود و اندک کتابداران در زمینه مبانی سواد دیداری در پایین بودن میزان آگاهی دانشجویان در این زمینه نقش داشت؛ لذا در زمان مراجعه دانشجویان به کتابخانه، کتابداران توانایی مطلوبی برای راهنمایی آنان در استفاده از منابع اطلاعاتی دیداری ندارند. البته نقطه قوت آن است که حدود یک‌سوم از آنان آموزش سواد دیداری را در برنامه کتابخانه لحاظ کرده‌اند. پژوهش انجام‌گرفته توسط مارزال گارسیا-

1 Duić

2 Schwartz

کویز موندو و همکاران^۱ (۲۰۱۹) در ارتباط با وضعیت نوآوری آموزشی در آموزش عالی از طریق برنامه مبتنی بر شایستگی سواد دیداری و علمی در دانشگاه کارلوس سوم^۲ در مادرید (اسپانیا) حاکی از آن بود که گسترش انتشار تصاویر در محیط وب، به منظور انتشار و تولید دانش، به طور فزاینده‌ای در آموزش و یادگیری، به ویژه برای توسعه روش‌های جدید، رسانه‌ها و مواد آموزشی در آموزش عالی، تأثیر مطلوبی داشته است. نتایج نشان داد که سواد دیداری توانایی مطلوبی استناددهی و رعایت مبانی اخلاقی در انجام پژوهش ایجاد می‌کند. پژوهش ماتوسیاک^۳ (۲۰۲۰) درباره روش‌شناسی سواد دیداری حاکی از آن بود که توجه بیشتر به سواد دیداری به دلیل گسترش استفاده از تصاویر و بهره‌گیری از آن‌ها در روش‌های نوین نگارش علمی بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که رویکرد کمی حدود یک‌سوم مطالعات را تشکیل می‌دهد که حائز اهمیت است. همچنین مشخص شد که توسعه سواد دیداری در فضای دانشگاهی بهبود یافته است و بهره‌گیری از مبانی اخلاقی و حقوقی، به ویژه بحث استناددهی در ارتباط با منابع دیداری در حال افزایش است. پژوهش چلیک^۴ (۲۰۲۳) درباره مهارت‌های سواد دیداری به انجام رسید. یافته‌ها حاکی از آن است که در سال‌های اخیر که سبک زندگی جدیدی از طریق اینترنت و شبکه‌های اجتماعی آغاز شده است، ارتباطات بین افراد از راه دور با امکانات اینترنت گسترش یافته و مرسوم شده است. از همین رو، اینترنت به ابزاری حیاتی برای برقراری ارتباط تبدیل شده است که بیشتر توسط قالب‌های دیداری مانند تصاویر، نمادهای گرافیکی، گراف‌ها و... انجام می‌شود. پژوهش میلر^۵ (۲۰۲۳) درباره نقش مهارت‌های سواد دیداری در محیط دانشگاه و مقوله آموزش نشان می‌دهد که آموزش با تصویر، فرایندی چندبعدی است. در ارتباط با آموزش کتابخانه، بر اساس نتایج پژوهش مشخص شد که امکان بازیابی منابع دیداری یکی از مهارت‌های مهم در حوزه سواد دیداری است. ارزیابی‌ها مشخص ساخت که آموزش مرتبط با مسائل اخلاقی و قانونی در استفاده از دیداری‌ها دارای اهمیت

- 1 Marzal García-Quismondo et al.
- 2 Carlos III University
- 3 Matusiak
- 4 Çelik
- 5 Miller

بالایی است. استفاده مؤثر از ابزارهای جست‌وجو مانند استفاده از گوگل، پایگاه‌های اطلاعاتی تصاویر و مجموعه‌های دیجیتال، در دستیابی به اطلاعات مؤثر و سودمند حائز اهمیت است. پژوهش بوحمد و همکاران^۱ (۲۰۲۴) در خصوص تحلیل الگوهای سواد دیداری در مدارس کویت نشان داد که یکی از مشکلات سیستم آموزشی در مدارس، عدم آموزش سواد دیداری است که مانع از توانایی دانش‌آموزان برای درک و تفسیر مؤثر اطلاعات دیداری شده است. نتایج حاکی از آن است که معلمان مدارس از نتایج مطلوب آموزش سواد دیداری حمایت می‌کنند. آموزش ساختار سواد دیداری برای دانش‌آموزان منجر به مشارکت بهتر آنان در مباحث درسی شده است. همچنین، مشخص شد که برای تقویت کارگروهمی، تحلیل آنان از مفاهیم منابع اطلاعات دیداری نقش پررنگی دارد.

با بررسی پیشینه‌ها مشخص شد که در زمینه نقش سواد دیداری در رعایت حق مؤلف و اخلاق پژوهش به صورت خاص فعالیت علمی انجام نشده است. مطالعات موجود به تأثیر سواد دیداری در ابعاد مختلف در محیط‌های علمی و آموزشی پرداخته است. همچنین بخشی از این مطالعات در حوزه فعالیت کتابخانه‌های دانشگاهی و عمومی انجام گرفته و نقش کتابداران و کاربران را در بوتۀ آزمون قرار داده است. در این میان عوامل متعددی بررسی شده که همگی در توسعه سواد دیداری و در نهایت استفاده بهینه از منابع اطلاعات علمی نقش دارند. از جمله ابزارهای کاوش اطلاعات، صلاحیت‌های دیجیتال، بازیابی مؤثر دیداری‌ها، دسترسی موفق به تصاویر در محیط وب، شناخت نوع تصویر، قالب‌ها، ارتباط دیداری، توانایی‌های ارزیابی و تحلیل منابع اطلاعات دیداری، توجه به حق مؤلف، رعایت مبانی اخلاق علمی و نظایر آن از جمله مسائل مهم در حوزه سواد دیداری هستند. توسعه و بهبود مهارت‌های سواد دیداری در محیط‌های علمی یک ضرورت است و امروزه در محیط وب و شبکه‌های اجتماعی تأثیر بسزایی برای دسترسی به منابع سودمند دارد. لذا با توجه به خلأ پژوهشی موجود در زمینه بررسی و ارزیابی نقش سواد دیداری در رعایت حق مؤلف و دسترسی مناسب به منابع اطلاعات دیداری و تأثیر آن در پیشرفت علمی دانشجویان، این

1 Buhamad et al.

پژوهش به انجام رسید.

روش پژوهش

روش پژوهش پیمایشی - تحلیلی و از نوع کمی است. رویکرد مطالعه حاضر نیز کاربردی است. جامعه آماری عبارت است از ۴۱ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاهی (۱۶ نفر مرد و ۲۵ نفر زن) که شامل ۶ نفر دانشجوی دکتری تخصصی؛ ۳۴ نفر دانشجوی کارشناسی ارشد و ۱ نفر دانشجوی کارشناسی بودند که از نظر خود در زمینه سواد دیداری دارای آگاهی هستند. جامعه آماری دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌های شهر تهران در رشته‌های مختلف بودند و در فعالیت‌های علمی و پژوهشی خود از منابع دیداری استفاده کرده‌اند. با توجه به آنکه برای پاسخگویی نیاز به انتخاب نمونه‌ای مناسب که آگاهی در این زمینه داشته باشند، بود، از این رو، به صورت نمونه‌گیری در دسترس^۱ و با توجه به امکان شناسایی و ارتباط با دانشجویان شناخته شده از این روش نمونه‌گیری استفاده شد. شناسایی دانشجویان با توجه به میزان شناخت آن‌ها از مسائل اخلاقی و حقوقی در ارتباط با استفاده از منابع اطلاعات دیداری و از طریق شبکه‌های اجتماعی علمی انجام پذیرفت و با توجه به آنکه بیان کردند که در این حوزه دارای آگاهی هستند، در نمونه بررسی پژوهش قرار گرفتند. لذا این پژوهش برای درک میزان تسلط و آگاهی آنان در زمینه سواد دیداری و رعایت حقوق مالکیت فکری به انجام رسید تا نشان دهد که تا چه میزان در این حوزه شناخت مطلوب دارند؛ زیرا یکی از ابعاد سواد دیداری (استاندارد هفتم)، رعایت مباحث مربوط به حوزه اخلاق پژوهش، حق مؤلف و رعایت حقوق مالکیت فکری است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسش‌نامه بود که بر اساس شاخص‌ها و برآیندهای «استاندارد سواد دیداری برای آموزش عالی»^۲ (۲۰۲۲) که توسط انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی^۳ تدوین شده است، نهایی شد. گویه‌های آن براساس شاخص‌های استاندارد در بخش هفتم این منبع تنظیم شد و شامل برآیندهای

1 Convenience Sampling

2 ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education

3 Association of College and Research Libraries

اصلی استاندارد هفتم بود. از جمله گویه‌های مهم باید به این موارد اشاره کرد: مسائل اخلاقی، حقوقی، اجتماعی و اقتصادی در خصوص تولید و استفاده از تصاویر و رسانه‌های دیداری؛ حریم خصوصی؛ مسائل مربوط به سانسور؛ شیوه اخلاقی و حقوقی در هنگام دسترسی، استفاده و یا تولید تصاویر؛ رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری؛ حقوق مالکیت فکری؛ حق مؤلف؛ محدودیت‌های مجوزهای استفاده از تصویر؛ شناسایی سیاست‌های سازمانی و مسائل مرتبط با استناددهی و نقل قول.

روایی پرسش‌نامه به شیوه روایی صوری و توسط ۵ تن از متخصصان موضوعی آگاه به حوزه مطالعاتی سواد دیداری موردبازنگری و اصلاح قرار گرفت. در سنجش شاخص روایی محتوایی از فرمول نسبت روایی محتوایی^۱ استفاده شد که معادل ۰/۹۹۳ و با سنجش فرمول شاخص روایی محتوایی^۲ میزان آن ۰/۸۱۰ تعیین شد. پایایی پرسش‌نامه قبل از توزیع میان جامعه آماری به روش آماری آلفای کرونباخ تحلیل شد و میزان ۰/۸۳۱ برای آن به دست آمد. برای سنجش نرمال بودن داده‌ها از آزمون کالموگروف - اسمیرنف استفاده شد. اگر مقدار این آزمون معنادار نباشد، داده‌ها در سطح ۰/۵ از توزیع بهنجار برخوردارند. در این مطالعه، مقادیر آزمون کالموگروف - اسمیرنف، نشان می‌دهد که داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار است (جدول ۱).

جدول ۱. سنجش پایایی مؤلفه‌های اصلی

مؤلفه‌های اصلی	میزان آلفای کرونباخ
مبانی اخلاقی	۰/۸۲۶
حق مؤلف	۰/۸۳۷
استناددهی	۰/۸۳۲
کل	۰/۸۳۱

1 Content Validity Ratio (CVR)

2 Content Validity Index (CVI)

جدول ۲. بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کالموگروف - اسمیرنف

سطح معناداری	مقدار آزمون	زیر مقیاس‌ها	عامل کلی
۰/۶۵	۰/۷۳۷	مبانی اخلاقی	رعایت حقوق مالکیت فکری و اخلاق علمی در بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی دیداری با تکیه بر استاندارد سواد دیداری
۰/۱۹۳	۱/۰۸۱	حقوق مالکیت فکری	
۰/۶۲۲	۰/۷۵۳	استناددهی	

یافته‌ها

در این بخش از پژوهش پرسش‌های اساسی مورد تحلیل قرار می‌گیرد. پرسش اول: دانشجویان تا چه اندازه مبانی اخلاقی را در استفاده از منابع دیداری رعایت می‌کنند؟

جدول ۳. میانگین امتیاز مقوله میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف

دانشجویان

ردیف	گونه	میانگین	انحراف استاندارد	طبقه
۱	دانشجویان درک مناسبی از مسائل اخلاقی، حقوقی، اجتماعی و اقتصادی در خصوص تولید و استفاده از تصاویر و رسانه‌های دیداری دارند.	۲/۶۶	۰/۹۱۱	دوم
۲	دانشجویان با شناسایی مسائل مربوط به حریم خصوصی، اخلاق و ایمنی در ارتباط با تولید، استفاده و به اشتراک گذاشتن تصاویر آشنایی دارند.	۲/۴۳	۰/۷۴۳	اول
۳	دانشجویان با مسائل مربوط به سانسور تصویر و آثار دیداری آشنایی دارند.	۲/۷	۱/۱	دوم
۴	دانشجویان با بهترین شیوه اخلاقی و حقوقی در هنگام دسترسی، استفاده و یا تولید تصاویر آشنایی دارند.	۲/۳۲	۰/۸۴۹	اول
کل	میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف دانشجویان	۲/۵۳	۰/۶۲۵	اول

نتایج داده‌های جدول ۳ حاکی از آن است که میانگین امتیاز این بُعد در نمونه ۲/۵۳ است. از آنجا که میانگین نمونه به دست آمده در جامعه بین ۱ و ۲/۶ قرار دارد، این بُعد بر اساس طیف تعریف شده در طبقه اول (طبقه اول گروهی از میانگین‌ها که آمادگی ندارد و نیاز به کار زیاد دارد و نمره آمادگی آن در سطح ۲/۶ - ۱ است). به سر می‌برد. بر اساس نتایج حاصل وضعیت گویه‌های ۱ و ۷ این مقوله در طبقه دوم (گروهی که آمادگی ندارد و نیاز به کار متوسطی دارد و نمره آمادگی آن در سطح ۳/۴ - ۲/۶۱ است) قرار دارد و سایر گویه‌ها نیز در طبقه اول جایگذاری می‌شوند.

به منظور تحلیل درباره قرار داشتن در وضعیت‌های مورد انتظار هر یک از مقوله‌ها و ابعاد مورد بررسی از آزمون تی تک‌نمونه‌ای استفاده شده است؛ بنابراین میانگین تجربی با میانگین فرضی در طیف لیکرت مقایسه می‌شود.

جدول ۴. رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف دانشجویان بر اساس آزمون تی تک‌نمونه‌ای

شاخص آزمون تی			میانگین فرضی = ۳			متغیر
			انحراف استاندارد	میانگین تجربی	تعداد	
Sig.	درجه آزادی	مقدار تی				
۰/۰۲۱	۴۰	-۲/۳۹۹	۰/۹۱۱	۲/۶۶	۴۱	دانشجویان درک مناسبی از مسائل اخلاقی، حقوقی، اجتماعی و اقتصادی در خصوص تولید و استفاده از تصاویر و رسانه‌های دیداری دارند.
۰/۰۰۱	۴۰	-۴/۸۳۳	۰/۷۴۳	۲/۴۳	۴۱	دانشجویان با شناسایی مسائل مربوط به حریم خصوصی، اخلاق و ایمنی در ارتباط با تولید، استفاده و به اشتراک گذاشتن تصاویر آشنایی دارند.
۰/۰۹۶	۴۰	-۱/۷۰۲	۱/۱	۲/۷	۴۱	دانشجویان با مسائل مربوط به سانسور تصویر و آثار دیداری آشنایی دارند.

شاخص آزمون تی			میانگین فرضی = ۳			متغیر
			انحراف استاندارد	میانگین تجربی	تعداد	
Sig.	درجه آزادی	مقدار تی				
۰/۰۰۱	۴۰	-۵/۱۴۷	۰/۸۴۹	۲/۳۲	۴۱	دانشجویان با بهترین شیوه اخلاقی و حقوقی در هنگام دسترسی، استفاده و یا تولید تصاویر آشنایی دارند.
۰/۰۰۱	۴۰	-۴/۸۰۶	۰/۶۲۵	۲/۵۳	۴۱	کل

بر اساس داده‌های جدول ۴ میانگین امتیاز اختصاص داده شده از سوی افراد نمونه به وضعیت «میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف دانشجویان» برابر با ۲/۵۳ است. از آنجا که این میانگین از میانگین نظری (نمره متوسط مقیاس که برابر با ۳ تعیین شده است) کمتر بوده، می‌توان اظهار کرد که از نگاه جامعه آماری پژوهش، امتیاز مقوله مورد بررسی کمتر از حد متوسط است. به علاوه با در نظر گرفتن مقدار تی و $p = ۰/۰۰۱$ می‌توان اظهار داشت که با ۹۹ درصد اطمینان این نتیجه معنی دار است و با توجه به اینکه میانگین تجربی کوچک‌تر از میانگین نظری است، بنابراین «میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف دانشجویان» پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی می‌شود.

پرسش دوم: دانشجویان تا چه اندازه به مسائل حق مؤلف در استفاده از منابع دیداری پایبند هستند؟

جدول ۵. میانگین امتیاز مقوله میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری و حق مؤلف در استفاده از منابع دیداری

ردیف	گویه	میانگین	انحراف استاندارد	طبقه
۱	دانشجویان به توسعه توانایی‌های خود در رابطه با آشنایی با مفاهیم و مسائل مربوط به حقوق مالکیت فکری، حق مؤلف و استفاده منصفانه از محتوای تصویرها مبادرت می‌ورزند.	۲/۳۱	۰/۷۸۸	اول
۲	دانشجویان با محدودیت‌های مجوزهای استفاده از تصویر مناسب آشنایی دارند.	۲/۱۴	۰/۸۲۳	اول

ردیف	گویه	میانگین	انحراف استاندارد	طبقه
۳	دانشجویان با به رسمیت شناختن حقوق مالکیت فکری خود به‌عنوان تولیدکننده آثار دیداری آشنایی دارند.	۲/۴۶	۰/۹۲۴	اول
۴	دانشجویان نسبت به شناسایی سیاست‌های سازمانی به‌عنوان مثال، موزه‌ها، کتابخانه‌ها، مؤسسات آموزشی و فرهنگی، در دسترسی به منابع تصویری و پیروی از بهترین شیوه‌های قانونی و اخلاقی مبادرت می‌ورزند.	۲/۲۴	۰/۹۱۶	اول
۵	دانشجویان با قوانین حق مؤلف و محدودیت‌های استفاده، زمانی که تصاویر تکثیر شده، تغییر پیدا کرده، تبدیل به قالب‌های مختلف شده و یا در زمینه‌های جدید منتشر شده آشنایی دارند.	۲/۰۷	۰/۷۸۷	اول
کل	پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع دیداری	۲/۲۴	۰/۵۶۰	اول

داده‌های جدول ۵، میانگین امتیاز مقوله میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری و حق مؤلف در استفاده از منابع دیداری را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن است که میانگین امتیاز این بُعد در نمونه ۲/۲۴ است. از آنجا که میانگین نمونه به دست آمده در جامعه بین ۱ و ۲/۶ قرار دارد، این بُعد بر اساس طیف تعریف شده در طبقه اول (طبقه اول گروهی از میانگین‌ها که آمادگی ندارد و نیاز به کار زیاد دارد و نمره آمادگی آن در سطح ۲/۶-۱ است). به سر می‌برد. بر اساس نتایج حاصل وضعیت گویه‌های این مقوله نیز در طبقه اول جایگذاری می‌شود.

جدول ۶. بررسی وضعیت میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع

دیداری

شاخص آزمون تی			میانگین فرضی = ۳			متغیر
			انحراف استاندارد	میانگین تجربی	تعداد	
Sig.	درجه آزادی	مقدار تی				
۰/۰۰۱	۴۰	۵/۵۴۵ -	۰/۷۸۸	۲/۳۱	۴۱	دانشجویان به توسعه توانایی‌های خود در رابطه با آشنایی با مفاهیم و مسائل مربوط به مالکیت فکری، حق مؤلف و استفاده منصفانه از محتوای تصویرها مبادرت می‌ورزند.
۰/۰۰۱	۴۰	۶/۶۳۸ -	۰/۸۲۳	۲/۱۴	۴۱	دانشجویان با محدودیت‌های مجوزهای استفاده از تصویر مناسب آشنایی دارند.
۰/۰۰۱	۴۰	۳/۷۱۶ -	۰/۹۲۴	۲/۴۶	۴۱	دانشجویان با به رسمیت شناختن حقوق مالکیت فکری خود به‌عنوان تولیدکننده آثار دیداری آشنایی دارند.
۰/۰۰۱	۴۰	۵/۲۸۵ -	۰/۹۱۶	۲/۲۴	۴۱	دانشجویان نسبت به شناسایی سیاست‌های سازمانی به‌عنوان مثال، موزه‌ها، کتابخانه‌ها، مؤسسات آموزشی و فرهنگی، در دسترسی به منابع تصویری و پیروی از بهترین شیوه‌های قانونی و اخلاقی مبادرت می‌ورزند.
۰/۰۰۱	۴۰	۷/۵۴۰ -	۰/۷۸۷	۲/۰۷	۴۱	دانشجویان با قوانین حق مؤلف و محدودیت‌های استفاده، زمانی که تصاویر تکثیر شده، تغییر پیدا کرده، تبدیل به قالب‌های مختلف شده و یا در زمینه‌های جدید منتشر شده آشنایی دارند.
۰/۰۰۱	۴۰	۸/۵۹۰ -	۰/۵۶۰	۲/۲۴	۴۱	پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع دیداری

بر اساس داده‌های جدول ۶، میانگین امتیاز اختصاص داده‌شده از سوی افراد نمونه به وضعیت «میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع دیداری» برابر با ۲/۲۴ است. از آنجاکه این میانگین از میانگین نظری (نمره متوسط مقیاس که برابر با ۳ است) کمتر است، می‌توان اظهار داشت که از نگاه اعضای نمونه امتیاز مقوله موردبررسی کمتر از حد متوسط است. به علاوه با در نظر گرفتن مقدار تی و $p = ۰/۰۰۱$ می‌توان اظهار داشت که با ۹۹ درصد اطمینان این نتیجه معنی‌دار است. همچنین با توجه به اینکه میانگین تجربی کوچک‌تر از میانگین نظری است، بنابراین «میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری در استفاده از منابع دیداری» پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی می‌شود.

پرسش سوم: دانشجویان تا چه اندازه استناددهی در استفاده از منابع دیداری را رعایت می‌کنند؟

جدول ۷. میانگین امتیاز مقوله میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری

ردیف	گویه	میانگین	انحراف استاندارد	طبقه
۱	دانشجویان در دسترسی و بهره‌گیری از مواد دیداری مبانی اخلاقی (استناددهی، معرفی پدیدآورنده اثر و...) را رعایت می‌کنند.	۲/۵۱	۱/۰۳	اول
۲	دانشجویان انتساب دادن به خالقان تصاویر در اسنادها و اظهارات معتبر برای اذعان به حقوق تألیف و نویسنده را رعایت می‌کنند.	۲/۴۴	۰/۸۹۶	اول
۳	دانشجویان پوشش اطلاعات منابع در اسنادها و اظهارات معتبر را رعایت می‌کنند تا مواد دیداری قابلیت اعتبار داشته باشند و توسط دانشمندان و پژوهشگران قابل دسترس باشند.	۲/۶۶	۰/۹۱۱	اول
۴	دانشجویان استناد به مواد دیداری را با استفاده از روش مستندسازی مناسب انجام می‌دهند.	۲/۴۶	۰/۹۲۴	اول
۵	دانشجویان در مقالات، سخنرانی‌ها و پروژه‌ها به تصاویر و رسانه‌های دیداری استناد می‌کنند.	۳/۰۷	۰/۹۵۹	دوم
کل	استناددهی در استفاده از منابع دیداری	۲/۶۳	۰/۷۰۵	اول

جدول ۷، میانگین امتیاز مقوله میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری را نشان می‌دهد. نتایج حاکی از آن است که میانگین امتیاز این بُعد در نمونه ۲/۶۳ است. از آنجا که میانگین نمونه به دست آمده در جامعه بین ۱ و ۲/۶ قرار دارد، این بُعد بر اساس طیف تعریف شده در طبقه اول (طبقه اول گروهی از میانگین‌ها که آمادگی ندارد و نیاز به کار زیاد دارد و نمره آمادگی آن در سطح ۲/۶ - ۱ است) به سر می‌برد. بر اساس نتایج حاصل وضعیت گویه‌های این مقوله نیز در طبقه اول جایگذاری می‌شود. لذا، فقط گویه ۱۴ در طبقه دوم قرار می‌گیرد.

جدول ۸. بررسی وضعیت میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری

شاخص آزمون تی			میانگین فرضی = ۳			متغیر
			انحراف استاندارد	میانگین تجربی	تعداد	
Sig.	درجه آزادی	مقدار تی				
۰/۰۰۴	۴۰	۳/۰۳۹ -	۱/۰۳	۲/۵۱	۴۱	دانشجویان در دسترسی و بهره‌گیری از مواد دیداری مبانی اخلاقی (استناددهی، معرفی پدیدآورنده اثر و...) را رعایت می‌کنند.
۰/۰۰۱	۴۰	- ۴/۰۱	۰/۸۹۶	۲/۴۴	۴۱	دانشجویان انتساب دادن به خالقان تصاویر در اسنادها و اظهارات معتبر برای اذعان به حقوق تألیف و نویسنده را رعایت می‌کنند.
۰/۰۲۱	۴۰	۲/۳۹۹ -	۰/۹۱۱	۲/۶۶	۴۱	دانشجویان پوشش اطلاعات منابع در اسنادها و اظهارات معتبر را رعایت می‌کنند تا مواد دیداری قابلیت اعتبار داشته باشند و توسط دانشمندان و پژوهشگران قابل دسترس باشند.
۰/۰۰۱	۴۰	۳/۷۱۶ -	۰/۹۲۴	۲/۴۶	۴۱	دانشجویان اسناد به مواد دیداری را با استفاده از روش مستندسازی مناسب انجام می‌دهند.
۰/۶۲۸	۴۰	۰/۴۸۹	۰/۹۵۹	۳/۰۷	۴۱	دانشجویان در مقالات، سخنرانی‌ها و پروژه‌ها به تصاویر و رسانه‌های دیداری اسناد می‌کنند.
۰/۰۰۲	۴۰	-۳/۳۶۷	۰/۷۰۵	۲/۶۳	۴۱	استناددهی در استفاده از منابع دیداری

بر اساس داده‌های جدول ۸، میانگین امتیاز اختصاص داده شده از سوی افراد نمونه به وضعیت «میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری» برابر است با ۲/۶۳ است. از آنجا که

این میانگین از میانگین نظری (نمره متوسط مقیاس که برابر با ۳ است) کمتر است، می‌توان اظهار داشت که از نگاه اعضای نمونه امتیاز مقوله موردبررسی کمتر از حد متوسط است. به‌علاوه با در نظر گرفتن مقدار تی و $p = 0/001$ می‌توان اظهار داشت که با ۹۹ درصد اطمینان این نتیجه معنی‌دار است و با توجه به اینکه میانگین تجربی کوچک‌تر از میانگین نظری است، بنابراین «میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری» پایین‌تر از حد متوسط ارزیابی می‌شود.

نتیجه‌گیری

در بررسی مؤلفه «میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری از طرف دانشجویان»، مشخص شد که در سنجش آماری، پایین‌تر از حد متوسط است؛ لذا باید اظهار کرد که انتظار دانشجویان از خود بالاتر از توانایی واقعی آنان بوده است. این مقوله نیازمند آن است که توجه شود میزان آگاهی لازم در این زمینه، در عمل مشخص می‌شود و در زمان استفاده از منابع دیداری توجه به مقوله‌های اخلاقی دارای اهمیت بالایی است. در این رابطه ضروری است تا دانشجویان درک مناسبی از مسائل اخلاقی و حقوقی، در ارتباط با تولید و بهره‌گیری از تصاویر و رسانه‌های دیداری داشته باشند. ارائه دانش ضروری و آشنایی با روش‌های بهره‌گیری از منابع اطلاعات دیداری در نگارش‌های دانشگاهی در سطح جهانی می‌تواند توانایی آنان را برای استفاده از منابع اطلاعاتی دیداری ارتقاء دهد. همچنین مسائل مرتبط با مواردی چون حریم خصوصی، اخلاق و ایمنی در ارتباط با تولید، استفاده و به اشتراک گذاشتن تصاویر از مسائل مهم در این زمینه به شمار می‌آید. یافته‌های پژوهش میلر (۲۰۲۳) در خصوص آموزش و کاربرد ابعاد اخلاقی و قانونی بهره‌گیری از منابع اطلاعاتی دیداری، با یافته‌های پژوهش حاضر دارای هم‌سویی است.

آشنایی با مؤلفه‌هایی چون نقش سانسور و شناخت ابعاد آن و نیز آشنایی با شیوه‌های مناسب اخلاقی در زمان دسترسی، بهره‌گیری و نیز ایجاد دیداری‌ها تأثیر مهمی بر توانایی دانشجویان دارد. این امر مستلزم آموزش بیشتر و کسب آگاهی در این زمینه است. نتایج پژوهش بوحمد و همکاران (۲۰۲۴) در زمینه لزوم آموزش بهینه مسائل اخلاقی و حقوق

مالکیت فکری و تقویت مهارت‌های شناخت ابعاد سواد دیداری با یافته‌های پژوهش حاضر دارای اشتراک است. همچنین نتایج حاکی از آن بود که «میزان پایبندی دانشجویان به مسائل حقوق مالکیت فکری و حق مؤلف در استفاده از منابع دیداری» نیز از حد متوسط پایین‌تر است. این امر نشان‌دهنده توجه و دقت لازم در این زمینه برای تقویت این بُعد در میان دانشجویان است. یکی از نکات مهم در سنجش و بررسی حق مؤلف آن است که توجه کنیم بر اساس قوانین بین‌المللی حق مؤلف، بخش قابل توجهی از منابع دیداری و شنیداری، فیلم‌ها، عکس‌ها، پوسترها، نگاره‌ها و مانند آن در حوزه این قانون قرار دارند. علاوه بر آن، در قوانین داخلی نیز به صراحت به این مقوله اشاره شده است. چنانچه در قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان به صراحت به مواردی نظیر آثار دیداری و شنیداری به منظور اجرا در صحنه‌های نمایش یا پرده سینما یا پخش از رادیو یا تلویزیون؛ نقاشی، تصویر، طرح، نقش و نقشه جغرافیایی؛ اثر تجسمی؛ نقشه ساختمان؛ هنرهای دستی یا صنعتی؛ نقشه قالبی و گلیم و ... اشاره شده است.

باید توجه کرد که گسترش توانایی‌های مرتبط با آشنایی نسبت به مفاهیم و مسائل مالکیت فکری، حق مؤلف و استفاده منصفانه از محتوای تصویرها دارای اهمیت بالایی است. همچنین، شناخت محدودیت‌های مرتبط با مجوزهای استفاده از تصویر نیز یکی از مهارت‌های مهم در عرصه سواد دیداری است. در کنار آن، آشنایی با سیاست‌های سازمانی که سبب تقویت آگاهی‌های دانشجویان می‌شود نیز حائز توجه است. به هر میزان که اطلاعات دانشجویان در زمینه انواع منابع دیداری، کاربردها و قالب‌ها افزایش پیدا می‌کند، ضرورت دارد تا آگاهی لازم در ارتباط با شرایط بهره‌گیری و روش‌های دسترسی قانونی نیز ارتقاء یابد. در دسترسی به منابع تصویری و پیروی از بهترین شیوه‌های قانونی و اخلاقی، استانداردهای سواد دیداری یاریگر دانشجویان است. این یافته‌ها با نتایج پژوهش‌های مارزال گارسیا-کویز موند و همکاران (۲۰۱۹) از منظر طرح‌ریزی برنامه شایستگی سواد دیداری و نیز توسعه انتشار تصاویر در محیط وب برای تقویت سواد دیداری در انجام پژوهش و نیز پژوهش ماتوسی‌اک (۲۰۲۰) از جنبه سودمندی گسترش استفاده از تصاویر و بهره‌گیری از آن‌ها در روش‌های نوین نگارش علمی دارای اشتراک است.

مشخص شد که «میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری» نیز در حد پایینی قرار گرفته است. ضرورت دارد تا دانشجویان در استناددهی و معرفی پدیدآورنده اثر دقت لازم را داشته باشند. یکی از دلایل آن است که دانشجویان فکر می‌کنند که بهره‌گیری از تصویر در پژوهش بخش کوچکی از آن است و دارای اهمیت بالایی نیست و لذا، ارجاع به پدیدآورنده آن ضرورت ندارد. آموزش روش‌های استناددهی منابع دیداری، شامل انواع دیداری‌ها سبب می‌شود تا دانشجویان به این مقوله اهمیت بدهند و همان‌طور که در سازمان‌دهی منابع آرشیوهای دیداری و شنیداری ملاحظه می‌کنیم، شیوه متفاوتی در فهرست‌نویسی رعایت می‌شود، آشنایی بیشتر با استنادهای دیداری‌ها، باعث بهره‌گیری دقیق‌تر از آن‌ها خواهد شد. علاوه بر آن، در بینش آنان، انتساب به خالقان تصاویر در استنادها و اظهارات معتبر، ارتباط محدودی با حقوق تألیف و نویسنده دارد. از این منظر، دقت کمتری در این زمینه انجام می‌گیرد. همچنین با عنایت به بهره‌گیری بیشتر از منابع دیجیتال از طریق اینترنت، تصور می‌کنند که به دلیل اشتراک گسترده، نیازی به استناد نیست. از همین رو، آگاهی‌های سواد دیداری در ارتباط با نقش استناددهی در متون حوزه اینترنت و پایگاه‌های اطلاعاتی دارای اهمیت بسزایی است. نتایج پژوهش چلیک (۲۰۲۳) از منظر بهره‌گیری از اینترنت و ابزارهای آن از جمله نقش شبکه‌های اجتماعی در توسعه سواد دیداری و رعایت اخلاق علمی با یافته‌های پژوهش حاضر دارای هم‌سویی است.

همچنین با عنایت به نقش مهم ارائه خدمات اطلاعاتی توسط کتابخانه‌ها، مراکز اسناد و پایگاه‌های اطلاعاتی، این نهادها می‌توانند در پشتیبانی از دسترسی به منابع اطلاعات دیداری به صورت مؤثر، نقش داشته باشند. با توجه به نگرش و تصویب استانداردهای سواد دیداری توسط انجمن کتابخانه‌های دانشکده‌ای و پژوهشی، نقش کتابخانه‌های دانشگاهی در این زمینه قابل توجه است. همچنین کتابخانه‌ها و پایگاه‌های اطلاعاتی با بهره‌گیری از ابزارهای دیجیتال، به ارائه منابع الکترونیکی می‌پردازند که می‌تواند بخشی از منابع دیداری مورد نیاز دانشجویان را تأمین کند. لذا، به هر میزان که این مراکز از طریق ابزارهای قابل دسترس و موتورهای کاوش دیداری، از خدمات تهیه، معرفی، آموزش مسائل اخلاقی و دسترس‌پذیری منابع دیداری پشتیبانی کنند، دانشجویان امکان بهره‌گیری مناسب و آشنایی مطلوب در استفاده از دیداری‌ها خواهند داشت. این یافته با پژوهش

دوئیچ (۲۰۱۶) در خصوص استفاده از تصاویر دیجیتال در محیط وب و نیز پژوهش شوارتز (۲۰۱۸) از جنبه نقش کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی در تقویت سواد دیداری و مبانی اخلاقی و حقوقی آن دارای هم‌سویی است.

لذا نتیجه کلی پژوهش حاکی از آن است که به‌رغم آشنایی دانشجویان با مبانی سواد دیداری، آگاهی نسبت به مؤلفه حقوق مالکیت فکری و حق مؤلف در میان آنان ضعیف است و ضرورت دارد تا در این زمینه، اطلاعات لازم به آنان ارائه شود و دانشجویان نیاز به بازپروری خود در زمینه تقویت آگاهی درباره حق مؤلف و حقوق مالکیت فکری دارند. رعایت بیشتر این مقوله زمانی تقویت می‌شود که دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی، فصلنامه‌های علمی، نهادهای دانشگاهی، اعضای هیئت علمی، پژوهشگران و دیگر افراد نهادهای مرتبط به سواد دیداری اهمیت بدهند و در برنامه‌های آموزشی و پژوهشی به آن تکیه کنند. محدودیت پژوهش پیش‌رو، شناسایی افراد آشنا با مباحث سواد دیداری و به‌ویژه استاندارد هفتم آن، یعنی آشنایی با مباحث اخلاقی و حقوقی و اجتماعی در ارتباط با تولید و بهره‌گیری از تصاویر و رسانه‌های دیداری بود که نیازمند شناخت و انتخاب افراد مناسب از این جنبه بود.

پیشنهادها

با توجه به آنکه نتایج نشان داد که میزان رعایت مبانی اخلاقی در استفاده از منابع دیداری توسط دانشجویان پایین‌تر از حد متوسط بود، لذا، پیشنهاد می‌شود تا برگزاری دوره‌های آموزش سواد دیداری با تأکید بر مباحث اخلاقی، حقوقی و اجتماعی و نیز رعایت حقوق مالکیت فکری برای دانشجویان در دستور کار دانشگاه‌ها قرار گیرد.

خط‌مشی‌های مهم و معتبر مراکز علمی جهان در حوزه بهره‌گیری از تصاویر به‌عنوان رهنمودهای مهم تقویت توانایی سواد دیداری دانشجویان در نظر گرفته شده و بر حقوق مالکیت فکری در این زمینه تأکید شود.

نتایج حاکی از آن بود که «میزان استناددهی در استفاده از منابع دیداری» در حد پایینی قرار گرفته است. بر این اساس پیشنهاد می‌شود تا شیوه‌های استناددهی تصاویر و روش‌های بهره‌گیری از آن‌ها در برنامه‌های آموزشی روش پژوهش قرار گیرد.

معرفی و شناخت اعتبار دیداری‌ها و منابع مهم و معتبر عرضه تصاویر در فعالیت‌های پژوهشی در محیط‌های دانشگاهی جدی گرفته شود.

با توجه به آنکه نتایج نشان داد که گسترش توانایی‌های مرتبط با آشنایی نسبت به مفاهیم و مسائل مالکیت فکری، حق مؤلف و استفاده منصفانه از محتوای تصویرها دارای اهمیت است، از همین رو، پیشنهاد می‌شود تا محیط‌های دانشگاهی نسبت به تدوین خط‌مشی تولید، بهره‌گیری، دسترسی و انتشار دیداری‌ها اقدام کنند.

اخلاق حرفه‌ای در استفاده قانونی و رعایت حقوق مالکیت فکری منابع اطلاعات دیداری یکی از ارکان آموزش اخلاق پژوهش باشد.

با توجه به یافته پژوهش مبنی بر لزوم شناخت بهتر از مؤلفه‌های دیداری، معرفی و توضیح درباره انواع قالب‌های دیداری، تصاویر، نمادها، عکس‌ها، نمودارها و... برای شناخت بهتر دانشجویان در برنامه آموزشی قرار گیرد.

نظر به آنکه استفاده از ابزارها و فناوری‌های مرتبط، فعالیت دانشجویان در زمینه رعایت حق مؤلف را تقویت می‌کند، پیشنهاد می‌شود تا زمینه آشنایی دانشجویان با نرم‌افزارهای تولید دیداری‌ها و اپلیکیشن‌های مختلف کار با تصاویر مهیا شود.

بر اساس نقش بنیادی کتابخانه در آموزش‌های حرفه‌ای و اطلاع‌رسانی، شایسته است تا کتابخانه‌های دانشگاهی برنامه‌های اجرای خدمات سواد دیداری را به‌عنوان مرکز اصلی پشتیبان اخلاق پژوهش در فعالیت‌های خود بگنجانند.

References

- ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education* (2022). Approved by the ACRL Board of Directors. Superseded by Companion Document to the ACRL Framework for Information Literacy for Higher Education: Visual Literacy. Chicago: American Library Association.
<https://www.ala.org/acrl/standards/visualliteracy>
- Anderson, E., Robinson, R., & Brynteson, K. (2015). Teaching Visual Literacy: Pedagogy, Design and Implementation, Tools, and Techniques. In D. Baylen, & A. D'Alba, (Eds), *Essentials of Teaching and Integrating Visual and Media Literacy: Visualizing Learning* (pp.265-290), Springer. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-05837-5_14

- Appel, H. & Deetsch, M. (2022). Seeing across disciplines: an experiment in visual literacy across higher education. In J. Lee, S. Beene, X. Chen, W. Huang, L. Okan, and F. Rodrigues (Eds.), *Seeing across disciplines: The book of selected readings* (pp. 54-64). International Visual Literacy Association. DOI: <https://doi.org/10.52917/ivlatbsr.2022.014>
- Beaudry, J., & Gould, K. (2024). Visual literacy, learning and concept mapping in primary age children—neuro-positive strategies for brain-based learning. In *Teaching and Learning with Technologies in the Primary School* (pp. 258-269). Routledge.
- Brumberger, E. (2019). Past, present, future: mapping the research in visual literacy. *Journal of Visual Literacy*, 38 (3), 165-180. DOI: <https://doi.org/10.1080/1051144X.2019.1575043>
- Buhamad, A., Alsaffar, R., & Almisad, B. (2024). The Effect of Different Visual Literacy Patterns of Drawings and Instructional Photos in Developing Concepts for Middle School in State of Kuwait. *International Journal of Digital Society (IJDS)*, 15 (1). 1889-1895. DOI: 10.20533/ijds.2040.2570.2024.0237
- Castaldi, C., Giuliani, E., Kyle, M., & Nuvolari, A. (2024). Are intellectual property rights working for society?. *Research Policy*, 53 (2), 104936. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2023.104936>
- Çelik, G. (2023). Italian and Turkish University Students' Visual Literacy Skills: A Comparative Research Study. *International Journal of Education, Technology and Science*, 3 (3), 702-736. <https://ijets.org/index.php/IJETS/article/view/153/135>
- Danış, S. (2021). An assessment in the light of 21st century skills: The importance of visual literacy education in visual arts class. *Journal for the Interdisciplinary Art and Education*, 2 (1), 45-54. DOI: <https://doi.org/10.29228/jiae.14>
- Dhayal, M., Sheokand, V., Bhardwaj, A., Varghese, C. M., & Goyal, M. (2021). A survey about the awareness, knowledge and attitude towards intellectual property rights (IPR) among the Dental Researchers of SGT University, Gurugram. *Journal of Pharmaceutical Research International*, 33 (60B), 1995-1999. DOI: <https://doi.org/10.9734/JPRI/2021/V33I60B34836>
- Duić, M. (2016). Visual Literacy in Library Practice: Use of Images on the Facebook Pages of Croatian Public Libraries. In *Information Literacy: Key to an Inclusive Society: 4th European Conference* (pp. 190-201). Springer International Publishing. DOI:10.1007/978-3-319-52162-6_19

- Dyak, T., Halchenko, M., Ilina, A., Ilina, G., Ivanova, N., & Levchenko, O. (2022). Some Peculiarities of Integrating Visual Literacy into the System of Modern Education. *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 14 (1), 322-338. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/14.1/521>
- Gaikwad, A., Dhokare, C.S., & CMA, A. (2020). A Study of intellectual property rights and its significance for business. *Journal of Information and Computational Science*, 10 (2), 552-561. <https://www.researchgate.net/profile/Arun-Gaikwad/publication/344217569>
- Huber, S., Bosman, L., & Bartholomew, S. (2021). Library instruction and adaptive comparative judgment to foster visual literacy skills. *Portal: Libraries and the Academy*, 21 (1), 149-169. DOI: 10.1353/pla.2021.0001
- Huilcapi-Collantes, C., Hernández-Ramos, J. P., & Hernández Martín, A. (2023). Visual Literacy for Education Professionals. In J. Lee, W. Huang, X. Chen, F. Rodrigues, L. Okan, S. Beene, C. Huilcapi-Collantes (Eds.), *Connecting & Sharing: The Book of Selected Readings* (pp. 102-113). International Visual Literacy Association. DOI: <https://doi.org/10.52917/ivlatbsr.2023.017>
- Johnston, D. (2020). Seeing Sense: Visual Literacy as a Tool for Libraries, Learning and Reader Development. *Education in the North*, 27 (2), 272-273. DOI: <https://doi.org/10.26203/pgvx-rp55>
- Kennedy, C.R. (2020). Study of Publishing Patterns in Visual Literacy and Education. *Art Documentation: Journal of the Art Libraries Society of North America*, 39 (2), 200-218. DOI: <https://doi.org/10.1086/711572>
- Martin, W. (2018). *Visual Literacy and Wordless Picture Books Visual literacy is the ability to interpret, create, question, challenge and make meaning from*, Vermont Center for the Book. United States of America. <https://coilink.org/20.500.12592/k6z7xh>
- Marzal García-Quismondo, M.A., Cruz-Palacios, E., & Castros Morales, F. (2019). A didactic innovation project in Higher Education through a Visual and Academic Literacy competence-based program. *Education for Information*, 35 (3), 263-283. DOI: 10.3233/EFI-190284
- Matusiak, K.K. (2020). Studying visual literacy: Research methods and the use of visual evidence. *IFLA journal*, 46 (2), 172-181. DOI: <https://doi.org/10.1177/034003521988661>
- Miller, M. (2023). Visual Literacy Unframed: Planning an OER to

- Improve College-level Visual Analysis Skills. In: M. Murphy, S. Beene, K. Greer, S. Schumacher & D. S. Thompson (Eds), *Unframing the Visual: Visual Literacy Pedagogy In Academic Libraries and Information Spaces*, (pp. 69-88), ACRL.
https://repository.lsu.edu/libraries_pubs/235
- Neves, P.C., Afonso, O., Silva, D., & Sochirca, E. (2021). The link between intellectual property rights, innovation, and growth: A meta-analysis. *Economic Modelling*, 97, 196-209. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2021.01.019>
- Olubiyi, I.A., Emerole, U.A., & Adetula, A.F. (2022). Contemporary challenges to intellectual property rights in developing countries: looking beyond the laws (Nigeria as a case study). *IIC-International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 53 (1), 5-30.
- Polymeropoulou, P., Georgakakou, E., & Kameas, A. (2023). Designing an innovative online course in Critical Visual Media Literacy and Fluency for Higher Education students. *Proceedings of ICERI, Seville, Spain* (13-15, November), 4773-4780. DOI: [10.21125/iceri.2023.1192](https://doi.org/10.21125/iceri.2023.1192)
- RG, S. (2021). Intellectual property rights (IPR): An overview. *Emperor International Journal of Library and Information Technology Research*, 1 (2), 27-30. DOI: <http://dx.doi.org/10.35337/EIJLITR.2021.1205>
- Schwartz, J. (2018). Visual literacy: academic libraries address 21st century challenges. *Reference Services Review*, 46 (4), 479-499. DOI: <https://doi.org/10.1108/RSR-04-2018-0048>
- Smith, D. (2020). Using Religious Images to Teach Visual Literacy: A Unique Opportunity for Theological Libraries. *Proceedings of Annual Conference of Atla*, 74, 267-271. DOI: <https://doi.org/10.31046/proceedings.2020.1872>
- Using Religious Images to Teach Visual Literacy: A Unique Opportunity for Theological Libraries". 2020. *Atla Summary of Proceedings* 74 (December): 267-71.
<https://doi.org/10.31046/proceedings.2020.1872>.
- Wang, H. (2021). Visual Literacy in Secondary EFL Education in China: A Semiotic Perspective. *Language and Semiotic Studies*, 7 (4), 26-47. DOI: <https://doi.org/10.1515/lass-2021-070402>
- Zafar, T. (2020). Intellectual Property Rights. In Saxena, A. (eds) *Biotechnology Business - Concept to Delivery (EcoProduction)*. Springer, (pp.147-157). DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-030->

36130-3_8

